

עין משפט
נר מצוה

יח א מיי פ"ה מהלכות מעילה הלכה ז סמג עשין י:
ב ג מיי פ"ז מהל' עבודת כוכבים הל' יב סמג לאלון כב טוש"ע י"ד סימן קמב סעיף ח:
ב ד ה מיי שם הלכה יב ופ"ה מהלכות מעילה הלכה ז ע"ש בכ"מ סמג שם ועשין יי טוש"ע י"ד שם:

בא ו מיי פ"ז מהלכות עבודת כוכבים הל' ח סמג עשין כב טוש"ע י"ד סימן קמא סעיף ג:

בב ז מיי פ"ז מהלכות שחיטה הלכה יד סמג עשין כג טוש"ע י"ד סימן ד סעיף ו:

בב ח מיי פ"ג מהל' עבודת כוכבים הל' יא ועיין בהשגות וזכאף משה סמג לאלון כב טוש"ע י"ד סימן קמא סעיף ד:

בר ט מיי שם פ"ג הלכה ח סמג שם טוש"ע י"ד סימן קמא סעיף ג:
בה י מיי שם פ"ג הל' יא סמג שם טוש"ע שם סעיף ד:

רבינו חננאל

והא שפאי עבודת כוכבים דעיקר העבודת כוכבים קיימת דקתני לצרעה פי' כדי לניווהה היא אסורה ושפאיה מותרין. ופריק (רבינא) (רב הונא) בריה דרב יהושע למה חובל הזה אסור שכן גזירות האילן להיות הנהלה שלו נובל בימות הגשמים ויוצאין חדשים תחתיהן ואין עבודת כוכבים בטלה דרך גזילהה.
תו מוה"ב ריש לקיש לר' יוחנן קן שבראש האשירה יתיו בקנה קס"ד כגון ששיביר העוף עצים מן האשירה וקנהה הון וקתני יתיו בקנה הון כולו אלמא כיון ששבורה הותרה. ופרקינן כגון דאיתא עצים מעלמא המוצא ביה.
ור' יוחנן אמר מאי יתיו בקנה יתיו באפרוחין אבל לא הון שהון אסור הוא. ופירשה ר' יעקב האפרוחין בין באילן של הקדש בין באשירה מותרין ביצים כגון וכאן אסורין אמר רב אשי ואפרוחין שצריכין לאמן כבציעים דמו: **מורג'** יוליים כלים ועליהם צורת חמה או צורת לבנה או צורת דרקון (להר) [למן] המלה. ומקשינן וכו' אינן עובדין אלא לאלו בלבד והנהיה השודט לשום הרים לשום בבעות כו' ופריק ר' יוסף ודאי עובדין לכל דבר אלא אחרינא לא טרחו וציייר: לצור צורה ולעובדה הני תלתא חשיבי להו וציייר ופלחי להו מיירי אחרינא לא טרחו וציייר: מינקט רב ששת חומרי מנתייתא ותני כל המזלות מותרין חוץ מן מזל יוליים וזומה כל הפרצופות מותרין חוץ מפרצוף אדם כל הצורות מותרות חוץ מצורת דרקון. והוו בה רבנן וירשא וסיפא אי אפשר לאוקמה בעושה דתניא לא תעשון אתי לא תעשון כדמות

מב:

והא שיפויין דעיקר עבודת כוכבים קיימת וכו'.
תימה מאי קא פריך דלמא שאני התם דשיפה עובד כוכבים ולהכי שרי אף בעיקר עבודת כוכבים קיימת אבל הכא דשיפה ישראל או נשמצרה מאליה אימא לך דאסורין היכא (דאיכא) [דעיקר] עבודת כוכבים קיימת וי"ל דהכי פריך והא שיפויין דעיקר עבודת כוכבים קיימת וקתני דשיפה עובד כוכבים דמוטרין ואפי' שיפה ישראל נמי הוי שרי אי לאו גזרה דרבא דממשי רשז"ל גופיה לעיל:
וקתני יתיו בקנה.
אלמא עבודת כוכבים שנשמצרה מאליה מותרת והקדש היינו טעמא דאין מועלין מן התורה דמוקי לה בסמוך בגידולין הבאין לאחר מכאן וקסבר אין מעילה בגידולין ופירש הקונטרס ולא יעלה על האשירה ויטלנו דל"כ נמלא משתמש באשירה ונראה דדוקא נקט יתיו בקנה שאפילו יכול ליעלו צידו בלא עליה על האשירה אסור כדי שלא יאמרו עכשיו הוא שוצרן מן האשירה:
ורבי אבהו אמר מאי יתיו באפרוחים.
פ"ה דמוקי לה בשצרה ממנו עטים ויפה פירש לפי שיטת הספר שצנאן דקא' לשוני דלא מילף מיניה היתר עבודת כוכבים מיתר דמעילה פרק ולד חטאת (דף יד.) גרס דבר' אצרה לעולם דאיימי עטים מעלמא וקניתה בהם ומאי יתיו

באפרוחים וכל הון מותר גס העטים ובה להשימיענו שאס בלא ליעול אפרוחים לא יטלס צידו שלא יעלה או יסמוך על האילן ויהנה ממנו ואיכא למימר דלא קשאי מידי לפ"ה דהכל דלמי כלישנא אחרינא דהתם:
בביצים באן ובאן אסור.
פירוש משום דלריכין לאלין וגזור

בהו רצנן כעל האילן עצמו כפ"ה א"י י"ל דגזור בהו רצנן דחיישינן שמא יעלה על האילן דחייס עלייה פן יפלו:
המוצא בלים ועליהם צורת דרקון.
ה"ה דלפילו צורת דרקון לצדה אסורה אלא נקט על הכלים לנכותא דלפילו הכי פלחו להו:
ויולייבם י"ם המלח.
פ"ה ורצנן היא דלמרי (לעיל דף מ.) כל שאר כלמים מותרים ולפי פירושו לא דק דהא אוקי רבי מאיר דאסר דוקא בצלנדטי אבל שאר כלמים מותרים אס כן אפילו כרבי מאיר אתיא וכן פי' רשז"ס ולפי ר"ת דאוקי אנדנטי אשירותא דרצנן אבל שאר כלמים כולי עלמא אסירי ז"ל דשאר כלמים שהן אסורים בשאינם על הכלים אבל בכלים כוליהו לניו עבדי להו לצד מהנך ולהכי פריך בסמוך פרוףא אדם מי אסור כלומר על הכלים מי אסור דלחודיייהו הא אסרינן כלמים במתני' לכו"ע:
חומרי דמתנייתא.
פירש רשז"ס כללי דצרייתא דהוי כמין חומר שקושר וכולל דברים הרבה ככלל אחד ^(י) וינחא טפי מפרש"י:

רשז"ס

אין פרצוף אדם לא אלא פשיטא וכדרב הונא בריה דרב יהושע אי בעושה אימא סיפא כל הצורות מותרות חוץ מצורת דרקון ואי בעושה צורת דרקון מי אסיר והכתיב ילא תעשון אתי אלהי בכסף ואלהי זהב ^(ו) והאי מותרין דקאמר מותר לצייר:
אפי' דמות העומדין אללי:
צמוא.
ומותרין בהנאה קאמר:
אלא פשיטא צעושה.
דכל פלרופין כגון דמיה ובהמה מותר לצייר.
ואף על גב דשור ואריה ונשר שמשין של מעלה הן לא דמו דהתם ארבעתן יחד לגוף אחד והכא חד פלרוף וכו' לא חוץ מפלרוף אדם דלפילו לחודיה אסור:
וכדרב הונא בריה דרב יהושע.

אין פרצוף אדם לא אלא פשיטא וכדרב הונא בריה דרב יהושע אי בעושה אימא סיפא כל הצורות מותרות חוץ מצורת דרקון ואי בעושה צורת דרקון מי אסיר והכתיב ילא תעשון אתי אלהי בכסף ואלהי זהב ^(ו) והאי מותרין דקאמר מותר לצייר:
אפי' דמות העומדין אללי:
צמוא.
ומותרין בהנאה קאמר:
אלא פשיטא צעושה.
דכל פלרופין כגון דמיה ובהמה מותר לצייר.
ואף על גב דשור ואריה ונשר שמשין של מעלה הן לא דמו דהתם ארבעתן יחד לגוף אחד והכא חד פלרוף וכו' לא חוץ מפלרוף אדם דלפילו לחודיה אסור:
וכדרב הונא בריה דרב יהושע.

והאי מותרין דקאמר מותר לצייר:
אפי' דמות העומדין אללי:
צמוא.
ומותרין בהנאה קאמר:
אלא פשיטא צעושה.
דכל פלרופין כגון דמיה ובהמה מותר לצייר.
ואף על גב דשור ואריה ונשר שמשין של מעלה הן לא דמו דהתם ארבעתן יחד לגוף אחד והכא חד פלרוף וכו' לא חוץ מפלרוף אדם דלפילו לחודיה אסור:
וכדרב הונא בריה דרב יהושע.

כל הצלמים פרק שלישי עבודה זרה

דרך גדילתא.
זה דרכה כל השנה להשיר עלין שלה ולגדל אחרים אבל שפאן עובד כוכבים דעמו לצטלן ולהשליכן:
לא נהנין.
דאסור מדרצנן:
ולא מועלין.
אס נהנה לא מעל מדאורייתא שיתחייב קרצן מעילה.
לקמן מפרש טעמא:
ויסו צקנה.
ישלץ עצי ^(ו) הקנה צמקל מן האילן ^(ז) וישרפנה ויהנה מהם ולא יעלה על האשירה ויעלס דאס

כן נמלא משתמש באשירה במקום סולס ווו היא הנאה ממנו^(ז) מן האשירה:
וקסני יסיו צקנה.
וישרוף עצי ^(ח) הקנה אלמא עבודת כוכבים שנשמצרה מאליה מותרת:
לא נהנין.
מדרצנן דלמא אמו לאיתנהוי מעצי האילן דהקדש גופיה ובאשירה לא גזור משום דצדילי מיניה:
מידי איריא.
כלומר מהא לא תסייעה לר' יוחנן לעולם בשקינתה צעזי הקדש גופו ומשום הכי לא מועלין:
דגידולין הבאין.
באילן אחר שהוקדש עסקי' והוא לא הקדיש אלא אילן וקסבר האי מנא אין מעילה בגידולין ומדרצנן הוא דאסירי וגבי אשירה נמי בשקינתה צעזי אשירה עצמן וקסני יתיו כרש לקיש:
ורבי אצהו א"ר יוחנן.
מהדר לתרוצ' לתיובתיה צניויא אחרינא.
לעולם לא תוקמה צניויא דחיקא דאיימי עטים מעלמא ואפילו הכי לא מילף מיניה היתר שצרי עבודת כוכבים דהא דקתני יתיו צקנה אאפרוחין קאי לא אעטים ואינטריך לאשמועינן דלא גזרינן התות קנה שמא יעלה דרך האילן וירשא בעצים וקסבר אין מעילה בגידולין וגלי אהקדש דאסור מדרצנן וכו"ש לאשירה דמדאורייתא נמי אשירה מוספת יומת מעיקרה דמתנן במתני' ^(י) גידעו ופיסלו לעבודת כוכבים והחליף נוטל מה שהחליף והשאר מותר והא דלא ערבינהו משום דלא מצי למיתני ליה ולא מועלין באשירה דהא לא שייכא בה דין מעילה וסיפא באפרוחין וגלי באשירה והי"ה להקדש וקסבר אין מעילה בגידולין:
אסברה לך.
מתני' אליצא דר' יוחנן:
כאן וכאן.
צין בהקדש צין באשירה מותרין דאין צריכין לאילן:
צציעס כאן וכאן אסור.
שצריכין לאילן וגזור בה רצנן כעל אילן עצמו:
במתני' צורה חמה.

מזל חמה וכן לבנה.
ורצנן היא דלמרי (לעיל דף מ.) כל שאר כלמים מותרין ובגמ' מפרש מאי שאל הני:
שעל המזכזדים.
שעל כלים מכזזדים שחשמשן לכבוד.
ובגמ' [מג:] מפרש לה:
גב' לשס הרים.
לשר הממונה על ההרים:
שילשול תולעת.
אלמא אורחיייהו למיפלחיהו ומסתמא נמי גגור דלמא פלחניהו:
אמר אביי מופלח לכל דמשכחי פלחי.
^(א) ומספיקא לא גזור רצנן עלייהו דאס כן אין לך המומר:
ציירי להו ופלחו להו הלכך צייירי להו מילר ומיפלח לצייר צורה כדי לעצדה להני תלת דחשיבי להו וכו':
^(י) דרקון.
דומה לנחש:
מנקיט חומרי.
מלקט משניות החמורות לתרנן ואומרן צבים המדרש כדי שימנו לצן לפרכין:
מוסרים.
לקמן (דף מג.) מפרש מאי מותרין:
ודגים לא קרי פלרוף אלא צורה:
אילינא בעושה.

כאן ובאן מותרין.
צין באילן של הקדש וצין של אשירה לפי שאין צריכין לאילן שפורחין בכל מקום שרצין, אבל ציעס כאן וכאן אסורין.
משום דלא מיירי וצריכין לאילן וכאילן עצמו דמי ^(א).
ואפרוחין שצריכין לאמן.
שעדין לא גדלה נוטמן ואין יכולין לפרות.
כציעס דמי ואסירי ^(א).
לשום מיכאל כו' לשום שילשול קטן.
כלומר לשום גדול שכלל הבריות או לשום קטן שכלול ^(א).
הרי אלו זבחי מתים.
ליאסר בהנאה דרין תקרובת עבודת כוכבים שאסורה בתם ומת אסור בהנאה, דנפקא לן (לעיל כט.) מותמת שם מרים, וגמר שם שם מעגלה ערופה ^(א).
לא תעשון אתי.
צורות העומדים אתי (ד' ב' ד').

מסורת הש"ס

(א) [צדפו"י אמר רב הונא ברי' דרב יהושע לפי:],
(ב) [מעילה יג: יד. כל הסוגיא פ"ש וצ"ע],
(ג) חולין מ. [מוספתא שם פ"צ ה"ו],
(ד) ר"ה כד.,
(ה) וישרפם.
יעצ"ך,
(ו) יעצ"ך מח"י,
(ז) [לקמן מח., ח] [שעך לעיל צמשתה],
(ח) [דף מג: א].



תורה אור השלם

1. לא תעשון אתי אֱלֹהִי
בסוף ואלהי' יִקְרָב
לא תַעֲשׂוּ לָכֶם:

שמות כ יט



גליון הש"ס

גמ' ולא מועלין מדאורייתא.
דף מעילה דף ג' ע"א ושם דף יא ע"ב מוס' ד"ה מורים וצ"ע:



הגהות הב"ח

(א) גמרא ורמיהי השומט לשום הרים לשום גבעות לשום ימים לשום נהרות לשום מדברות וכו' שילשול קטן שביים הרי אלו:
(ב) שם חמה ולבנה נמצי עסקין כל"ל ומוכית הכל נחמק:
(ג) שם ואלהי וכו' לא תעשון כדמות שבושי המשמשין לפני בברום הני און:
(ד) רש"י ד"ה יתיו וכו' עזי הקן צמקל:
(ה) ד"ה וקסני וכו' עזי הקן צמקל:
(ו) ד"ה אמר אביי וכו' פלחי מיהו מספיקא וכו' און לך דבר המומר הס"ד ואח"כ מ"ה מילר ומיפלח לצייר וכו' דחשיבי להו וכו' הס"ד ואחר כך מ"ה מנקיט ואח"כ ד"ה מותרין לקמן מפרש מאי מותרין הס"ד ואח"כ מ"ה חוץ מצורת דרקון דרקון דומה לנחש ודגים לא קרי:
(ז) תוב' ד"ה מומרין וכו' וינחא טפי מפרש"י.
י"ב ובר"י מילן ריש דף קל"ח פי' רש"י גופיה חומרי מנתינתא חומר קשר ע"ש:



מוסף רש"י

יתיו בקנה.
שאס אלו יכול להגיע צידו לקן ויפיל בקנה הון לארץ.
אבל לא יעלה לאילן ויקחתו, שלא יהנה מן האילן בעלייתו כשעלה עליו (שעילה ג').
וקניתה בהן.
שהקוף שוצר מן הענפים של אילן ועשה הקן, דהיינו עבודת כוכבים שנשמצרה מאליה.
דלא ציטלה העכו"ם ^(א) (ד.).
וקתני יתיו.
דמשעת דמוטר בהנאה ^(א).
דאיייתי.
העוף, עצים מעלמא.
ועשה קן ^(א).
לא נהנין מדרבנן.
הואיל ועל אילן של הקדש קאי, ולא מרעלין.
הואיל דאיימי מעלמא ^(א).
בגידולין הבאין לאחר מכאן.
לעולם אימא לך דאחצר מנופיה ואחלי לא מועלין הכא גבי הקדש, משום דגידולין הבאין לאחר שהוקדש עסקין, וקסבר אין מעילה בגידולין, וליכא למקט מהכא לעבודת כוכבים שנשמצרה מאליה ולא קשאי לר' יוחנן